

Ateşkes(me) - Burak Korkmaz

“Ağırlık merkezi siviller ve eğer onları düşmanın ellerine iterseniz, taktik bir başarıyı stratejik bir yenilgiye dönüştürürsünüz.” Lloyd Austin

HAMAS'ın 7 Ekim 2023 tarihinde gerçekleştirdiği saldırı sırasında sadece, 300'ü güvenlik görevlisi olmak üzere 1200'den fazla insanı hayatını kaybetmedi. Yaklaşık 40'ı çocuk, 240 kişi de İsrail'den Gazze'ye kaçırıldı. Eylemin politik liderliğini yapması nedeniyle HAMAS öne çıktı, ancak [saldırıda İslami Cihat'ın örgütsel olarak yer aldığı ve Gazze'de bulunan diğer bazı grupların da militan düzeyinde katıldığı biliniyor](#). Diğer taraftan, militanlar tarafından açılan

sınırlardan, Gazze sınırına komşu kibbutzlara ve hemen sınırın yakınlarında düzenlenen Nova Müzik Festivaline saldıranların, sadece anılan örgütler olmadığı, Gazzeli sivillerin de saldırılarda rol aldığı yayınlanan videolarda açık bir biçimde görüldü. Süreç içinde Yahudi ve Müslüman İsrail vatandaşlarının yanı sıra, çifte vatandaşlar ve başka ülkelerden çalışma veya turizm amacıyla İsrail'e gelen yabancıların da rehin alındığı anlaşıldı. Sonuç olarak rehineler konusu saldırı sonrası gelişmelerin ana ögesi haline geldi.

HAMAS, elindeki rehineleri, İsrail hapisanelerinde tutulan ve çoğunluğu başarısız saldırılar sonucunda canlı ele geçirilen örgüt mensuplarının serbest bırakılması için dönem dönem pazarlık malzemesi olarak kullanıyor. [İsrail hapisanelerinde binlerce Filistinli var](#) ve sadece hükümlüler değil, henüz mahkemeye çıkarılmamış bazı şüphelilerin de uzun sürelerdir tutuklu olduğu biliniyor. Taraflar arasında Katar'ın arabuluculuğu ile gerçekleştirilen ve 24 Kasım 2023 tarihinde yürürlüğe giren ateşkes anlaşmasına göre İsrail, bir vatandaşa karşılık elindeki örgüt mensuplarından üç tanesini serbest bırakmayı kabul etti. Anlaşma, takas listelerinde kadınların ve çocukların yer almasını içeriyordu. İsrail'in şartı HAMAS'ın, İsrailileri öldüren şahısların iadesini talep etmemesiydi. Burada adı en çok öne çıkanlardan birisi Israa Jaabis oldu. Jaabis, 2015 yılında başarısız bir intihar eylemi sonucunda ağır yaralanmış ve canlı olarak ele geçirilmişti. Jabis dışında bıçaklı saldırılar nedeniyle hapisanede olan Marah Bakeer ve Nourhan Awad da serbest bırakıldı.

Ancak bu takas anlaşmasının görünürde İsrail'in çıkarına olduğunu söylemek pek de mümkün değil. Zira serbest bırakılanların birçoğu eylem kararını vermiş, kesici ve delici aletlerle, ateşli silahlarla, araçla veya patlayıcı madde ile İsrail vatandaşlarına karşı eyleme geçmiş ancak eylemi sonuçlandıramamış kişiler veya bu şahısların bağlı olduğu örgütlerin üyeleri. Hâlbuki İsrail takasla, kaçırılan ve çoğu sivil olan vatandaşlarını geri almaya çalışıyor. Gerçi bu durum, taraflar arasında kimin sivil olduğuna dair bir tartışmayı da ortaya çıkardı. HAMAS görüşmelerin başında 18-54 yaş arası kadınları asker olarak nitelendirmeye çalışsa da bu engel aşıldı ve listeler kadınların da zorunlu askerlik hizmeti yaptığı İsrail'in özel durumu göz önünde tutularak hazırlandı.

Tarafların kazançları açısından bahse konu çelişkiye belki en net örnek, Gilad Shalit takasında serbest bırakılan ve 7 Ekim saldırısının planlayıcısı olarak gösterilen Yahya Sinwar. Shalit, Hamas militanları tarafından 25 Haziran 2006 tarihinde Kerem Shalom yakınlarındaki bir askeri üsse yapılan baskında kaçırılmış ve içinde Sinwar'ın da bulunduğu 1027 Filistinli hükümlü ve tutuklunun serbest bırakılması karşılığında 5 sene sonra salıverilmişti. Bu çerçeveden bakıldığında, rehinlerin serbest bırakılması İsrail hükümeti üzerinde toplumsal baskıyı ve beklentiyi arttırırken, HAMAS hapishanedeki üyelerini yanı sıra, bilinen eylemcileri özgürlüğe kavuşturdu ve ateşkes sürecinde “Demirden Kılıçlar Operasyonunun” yıkıcı etkilerini hafifletti denilebilir. Daha da önemlisi rehine diplomasisi, HAMAS'ı operasyonun temposu noktasında karar verici bir konuma taşıdı. Seçimlerin olduğu bir demokrasi olan İsrail'de politikacılar toplumsal beklentileri göz önünde tutmak zorundayken, HAMAS'ın toplumla böyle bir sözleşmesi söz konusu değil, zira politikalarını toplumun kabulüne sunmak gibi bir zorunluluğu yok. “Bağımsızlık savaşı” verdiğini ifade eden örgüt, toplumu da bu noktada bir kaynak olarak değerlendiriyor.

Politik hedefleri hala ortaya konmayan Demirden Kılıçlar Operasyonunun askeri hedefleri düşünüldüğünde, HAMAS'ın yok edilmesi veya teslim olması, süreç ve amaçlar arasındaki uyumsuzluk net biçimde ortaya çıkıyor. Basına yansıdığı biçimiyle [Katar'da kırmızı dosya operasyonları yürütmeyeceği anlaşılan](#) İsrail'in, lider kadrosu Doha'da olan HAMAS'ı nasıl yok edeceğine ilişkin herhangi bir doyurucu açıklama ortaya çıkmış değil. Zira “Savaşlar Arası Muharebeler (MABAM)” adı verilen İsrail ulusal güvenlik doktrini, savaşın sona ermeyeceğinin kabulüne dayanıyor. MABAM Doktrinine göre İsrail'in büyük savaşları, muharebelerle ötelemesi gerekiyor. Açıkçası MABAM, hiç bitmeyeceği öngörülen savaşın, zaman kazanarak, maliyet optimizasyonu ile sürdürülmesi demek.

HAMAS'ın askeri olarak yok edilmesi İsrail açısından bir askeri hedef olarak ortaya konulsa da ikinci ayını dolduran savaşta, IDF tarafından yerle bir edilen Gazze'den hala İsrail'e roket atışları devam ediyor. İsrail'den kayıplara dair sağlıklı bir haber alınması askeri sansür nedeniyle çok mümkün değil. Ancak 7 Ekim saldırısından bu yana yüzlerce asker ve polis ve güvenlik görevlisinin hayatını kaybettiği biliniyor. Diğer taraftan HAMAS'ın kayıpları hakkında hiçbir bilgi paylaşılmıyor. Bilakis HAMAS'ın sivil halk arasında yer alması, İsrail

tarafından yapılan tüm savaş eylemlerini kısıtlayan bir hal almış durumda. Kısıtlanmış haliyle bile savaşta binlerce sivilin hayatını kaybetmesi, İsrail açısından tam bir halkla ilişkiler felaketine dönüştü. Kısacası HAMAS'ın yenildiğini söylemek mümkün olmadığı gibi, yenilip yenilemeyeceği de belirsizliğini koruyor.

Bu noktada tarihi sürecin yol göstericiliğine ihtiyaç var. İsrail 1982 yılında, Lübnan'da da benzer bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Komşu ülkede, sivil halkın içinde yerleşen düşmanın oluşturduğu tehdidi bertaraf etmek isteyen İsrail, kayıplarını Kabul edilebilir düzeyde tutabilmek için Beyrut'u kuşatmış ve şehir savaşından uzak durmuştu. İki operasyon tam anlamı ile benzer sahnelere sahip olmasa da yapılanların benzerlikler taşıdığını söylemek mümkün. Bu nedenle Beyrut Kuşatması sonucunda Filistin Kurtuluş Örgütü'nü Lübnan'dan Tunus'a sürmeyi başaran İsrail'in, açıkça ifade etmek istemediği askeri hedefinin, HAMAS'ın gücünü kırabildiği ölçüde kırdıktan sonra, Gazze'den sürgün ederek zaman kazanmak olduğu düşünülebilir. Bu yaklaşım MABAM Doktrini açısından da tutarlı gözüküyor. Zira asıl hasım kuzey ve kuzeydoğuda. HAMAS'ın denklem dışında kalması ve Gazze'nin kontrol edilebilir hale getirilmesi, iki cepheli bir savaşın maliyetini azaltması açısından önemli. Ayrıca bu durum İbrahim Anlaşmalarına taraf olan devletler açısından da daha kabul edilebilir bir sonuç ortaya çıkaracaktır.

Kuzeyde henüz işlerin nasıl seyredeceği belli değil. Nasrallah ve Hizbullah'ın, eğer gireceklerse, ne zaman devreye girecekleri muğlak. Bu nedenle arka arkaya iki stratejik sürpriz yaşamak istemeyen İsrail, kuzeyde muharip gücünü hazır tutuyor. Güneyde ise karadan pek bir tehdit altında olmayan Eliat bölgesi, henüz başarılı olmamakla beraber, Yemenli Husilerin, balistik füze ve drone saldırılarına muhatap. Kısacası tüm bu süreçlerde ne kadar dahil olduğu bilinmemekle beraber İran'ın ilişkili olduğu aktörlerin sahne aldıkları görülüyor. Bu durumun ABD açısından dikkatle takip edildiğinin ve Filistin'de İran etkisinin kabul edilmeyeceğinin belki de en somut kanıtı, savaşın başında USS Eisenhower ve USS Gerald Ford'un Doğu Akdeniz'e gönderilmesi ve İsrail'i hedef alan Yemen kaynaklı bir saldırının Kızıldeniz'de bulunan USS Carney tarafından bertaraf edilmesi oldu.

Diğer taraftan devam eden savaşın politik hedefinin ne olduğu sorusuna İsrail, hiçbir platformda cevap vermiş değil. Burada İsrail usulü bir doğaçlamanın ve mucize beklentisinin de yer alması ihtimali var. Aşırı Sağcı Koalisyonunun politik gücünü Filistinlilerin şiddet eylemlerinden aldığı düşünülürken, İsrail'in bu ateşkesle bir sonraki savaşı satın aldığı söylemek yanlış olmaz. Bu bağlamda 30 Aralık sabahı Kudüs'te otobüs durağında bekleyen sivillere saldıran HAMAS bağlantılı eylemciler ve 1 Aralık sabahı Gazze'den ateşlenen roketle, savaşın bitmediğinin ilan edilmesi bir sürpriz değil. Ancak Gazze'deki yıkım ve sivil kayıpların, halkı HAMAS'ın kollarına itebileceği ve İsrail'i stratejik bir yenilgiye sürükleyebileceği uyarısını yapan ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin'in, İsrail'e bütüncül bir yaklaşım olmaksızın tepkisel davranmaması yönünde telkinde bulunduğu düşünülebilir. Zira ABD açısından Ortadoğu stratejik öneme sahip bir bölge. 2024 Kasım seçimleri de ufukta gözükürken, Demokrat Parti'nin, ne New York merkezli "lobi" ile ne de sokakları harekete geçiren İsrail karşıtı kendi seçmeni ile çatışmak istemeyeceği ortada.

Kaldı ki Filistin tarafı, İsrail operasyonlarında öldürülenlerin tamamının sivil olduğu iddiası ile dünya kamuoyunu kendi tarafında tutmaya çalışıyor. Bu açıdan HAMAS'ın ve arkasındaki güçlerin başarılı olduğunu söylemek mümkün. Zira İsraili sivillerin katledilmesi ve kaçırılması üzerine harekete geçen IDF, Gazzeli sivillerin zarar görmemesi için çaba gösterdiğini iddia etse de bunun dünyada pek bir yankısı olmadığı anlaşılıyor. Dünya sokaklarında İsrail karşıtı eylemler, antisemitik bir yöne savrulurken, HAMAS'ın 7 Ekim saldırısının İslam düşmanlığını tetiklediği de gözlerden kaçmıyor. Kısacası Filistin sorununun bir defa daha dünya gündeminde kamplaşmanın odağı haline geldiğini söylemek yanlış olmaz.

Son olarak, 7 Ekim saldırısını bağlamından kopararak değerlendirmemek lazım. Zira aynı topraklar üzerinde hak iddia eden iki halkın içinde kaybolduğu yüzyıllık şiddet sarmalı, doğruyla yanlışın iç içe geçtiği bir çıkmaza dönüştü. Burada İsrail'in Gazze'de yürüttüğü sert politikalarla geleceksizliğe mahkûm ettiği yüzbinlerin, HAMAS'ın toplumsal intihar eylemini değerlendirebilecek bir durumda olduğunu düşünmek fazlasıyla mekanik bir yaklaşım olur. Bu altyapı üzerinde yükselen öfke, 7 Ekim saldırısına ve saldırı sonrasında Gazze halkının yapılan eyleme sahip çıkmasına neden oldu. Yerelde birbirini kıran iki sert

anlayış, bölge seviyesinde birbiriyle güç mücadelesi veren ve mezhepsel ayrım çizgileri ile şekillenen bölgesel aktörlerden ve onların küresel paydaşlarından da besleniyor. Daha da önemlisi küresel güç mücadelesinin aktörlerinin, bölgedeki tasarımların kendi çıkarları dışında hayata geçmesine izin vermedikleri, veremeyecekleri biliniyor. Kısacası İsraililer ve Filistinliler, olan gerçekliği kucaklayarak, cesurca kabul edecek ve çözüm için diğer tarafa nefes hakkı tanıyacak liderliğe ihtiyaç duyuyor

Bu noktada dikkat çeken yeni bir süreç var. İsraili Arapların destek verdiği partilerden Ra'am'ın lideri Mansour Abbas'ın son çıkışı önemli bir değişim talebini içeriyor. Abbas, Filistinli silahlı grupları, silah bırakmaya, Filistin Yönetimi ile birlikte "İki Devletli Çözüm" için politik mücadele vermeye davet etti. Bu cesur bir çıkış ancak İsrail yönetimindeki Aşırı Sağ koalisyonun ilgisini ne kadar çekeceği şüpheli.

Burak Korkmaz, Bağımsız Araştırmacı

İsrail Dış Politikası üzerine çalışan bağımsız araştırmacı Burak Korkmaz, Türk Milli Savunma Üniversitesi'nden "Dış İlişkiler (FRUS) belgeleri bağlamında İsrail'in kuruluş sürecine ABD'nin etkisinin analizi" başlıklı teziyle 2023 yılında doktora derecesini almıştır.

Bu yazıya atıf için: Burak Korkmaz, "Ateşkes(me)", Panorama, Çevrimiçi Yayın, 17 Aralık 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/12/17/bk-2/>

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, *Panorama* Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.